

**Міністерство освіти і науки України
Рівненський державний гуманітарний університет
Інститут психології та педагогіки
Кафедра вікової та педагогічної психології
Кафедра загальної психології та психодіагностики**

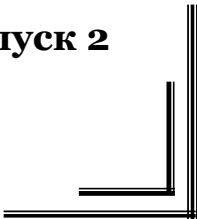

**Актуальні питання
психологічної
науки**

**Альманах студентського наукового
товариства**

Випуск 2

Рівне - 2009

Актуальні питання психологічної науки: Альманах студентського наукового товариства: Матеріали звітної наукової конференції викладачів, співробітників, докторантів, аспірантів та студентів РДГУ за 2008 р. (24-25 лютого 2009 р.). – Випуск 2. – Рівне: РДГУ, 2009. – 140 с.

Головний редактор:

Ямницький В.М. – доктор психологічних наук, професор кафедри загальної психології та психодіагностики РДГУ.

Редакційна колегія:

Павелків Р.В. – доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри вікової та педагогічної психології, директор Інституту психології та педагогіки РДГУ;

Воробійов А.М. – кандидат педагогічних наук, професор, завідувач кафедри загальної психології та психодіагностики РДГУ;

Литвиненко С.А. – доктор педагогічних наук, професор кафедри вікової та педагогічної психології РДГУ;

Безлюдна В.І. - кандидат педагогічних наук, доцент кафедри вікової та педагогічної психології РДГУ;

Главінська О.Д. – кандидат психологічних наук, доцент кафедри загальної психології та психодіагностики РДГУ;

Корчакова Н.В. – кандидат психологічних наук, доцент кафедри вікової та педагогічної психології РДГУ;

Павелків В.Р. – кандидат психологічних наук, доцент кафедри загальної психології та психодіагностики РДГУ;

Рудь Г.В. – кандидат психологічних наук, доцент кафедри загальної психології та психодіагностики РДГУ;

Романюк В.Л. – кандидат біологічних наук, доцент кафедри загальної психології та психодіагностики РДГУ;

Созонюк О.С. - кандидат психологічних наук, доцент кафедри вікової та педагогічної психології РДГУ.

Друкується за рішенням науково-методичної ради РДГУ (протокол № ____ від ____-____ 2009 р.)

За достовірність фактів, дат, назв тощо відповідальність несуть автори матеріалів.

Зміст

Вступ	6
Бабак Костянтин. Психологічні засади професійного розвитку студентів	7
Багній Алла. Особливості ділових конфліктів	8
Басік Наталія. Психологічні особливості сюжетно-рольової гри дошкільника.....	13
Білобров Катерина. Мотиваційні та когнітивні чинники поведінки споживачів	16
Бойко Наталія. Мотивація споживання: класифікація, досвід дослідження.....	18
Ващук Тетяна. Особливості психічного розвитку дітей раннього віку в умовах родинної депривації.....	20
Волинець Маргарита. Психологічний аналіз стратегій самоствердження депривованих підлітків.....	22
Галабурда Лідія. Поняття „важка дитина” у психолого-педагогічній літературі.....	25
Голубюк Юля. Психологічні особливості самовиховання в підлітковому і юнацькому віці	27
Гоч Наталія. Корекція проявів конфліктної поведінки особистості	30
Грибенко Наталія. Психологічні чинники ефективності реклами.....	33
Гудз Анна. Психологічні особливості формування самооцінки молодших школярів.....	36
Демчук Олена. Психологічний аналіз вікових особливостей становлення життєвої компетентності особистості.....	39
Дука Ольга. Альтруїзм як особистісна стратегія поведінки у подружніх парах.....	42
Кирилюк Альона. Психологічні особливості соціалізації аутичної дитини	44
Кирилюк Марина. До проблеми психологічного аналізу рекламних технологій.....	46

Актуальні питання психологічної науки

Кириченко Наталія. Психологічна цінність людської мети.....	48
Ковальчук Богдана. Вплив соціального фактору на стратегію самоподачі особистості	50
Ковальчук Вікторія. До проблеми внутрішньо особистісної детермінації самотності	53
Козачук Олена. Перспективи корекції гомогендерної сексуальної орієнтації	55
Козишкурт Уляна. Психологічний аналіз дитячих страхів: превентивні заходи.....	58
Кравець Вікторія. Психологічний аналіз взаємовідносин дітей дошкільного віку з батьками	61
Кравчук Олена. Теоретичний аналіз компонентів готовності дитини до навчання	63
Крупко Тетяна. Феномен професійного самовизначення в період ранньої юності	66
Кучерук Наталія. Розвиток творчих здібностей у підлітковому віці.....	68
Лисяк Оксана. Поняття внутрішньоособистісного конфлікту у психології	71
Музичук Анастасія. Розвиток професійної ідентичності у сфері медичного працівника	73
Назарова Ірина. Застосування психотехнік у корекційній роботі з дітьми із затримкою психічного розвитку	77
Нех Ольга. Аналіз впливу консультативної психологічної допомоги на розвиток особистості клієнта.....	80
Огородник Юлія. Психокорекція страхів у молодшому шкільному віці.....	83
Новікова Вікторія. Психологічні особливості соціальних інтеракцій представників сучасної молодіжної субкультури.....	86
Палагнюк Володимир. Ціннісні детермінанти формування соціальних установок	91
Петрукова Анна. Причини адиктивної поведінки у студентів	93

Пешко Наталія. Психологічні особливості гіперактивної поведінки	96
Пивоварчук Тетяна. Психологічний аспект комунікативного підходу у вивченні іноземної мови	98
Присяжна Діана. Спілкування батьків і дітей як детермінанта психічного розвитку дитини	100
Прищепя Марина. Засоби масової комунікації як фактор соціалізації особистості	103
Романюк Володимир. Вчення Чарльза Дарвіна та проблеми клінічної психології	106
Романюк Людмила. Критерії психічного здоров'я особистості учнів: функціональні аспекти	109
Саливон Ірина. Соціально-психологічні причини подружніх конфліктів	112
Скоронад Христина. Проблема соціальної адаптації розумово відсталих дітей	115
Соляр Віта. Ставлення сучасної молоді до Збройних Сил України.....	117
Тарасова Катерина. Подолання порушень у батьківсько-дитячих взаєминах	119
Тисяк Ірина. Особливості сприйняття буття представниками різних релігійних вірувань	123
Турченко Олександр. Психологічна допомога хворим на цукровий діабет типу 2 з надмірною вагою: психодинамічний підхід	125
Харковська Наталія. Психологічний аналіз внутрішньо-особистісних конфліктів підлітків.....	130
Хорко Ольга. Розвиток самосвідомості особистості як фактор попередження дендивідуалізації особистості	131
Шевчук Леся. Психологічні особливості стилю міжособистісної взаємодії підлітків.....	134
Яворська Галина. Психологічні особливості керівництва військовим підрозділом.....	136

4. Социальная психология в современном мире: Учеб. пособие для студ. Вузов, обуч по направ и спец «Психология» Т.Л. Алавидзе, Г.М. Андреева и др. – М.: Аспект Пресс, 2002г.- 335с.
5. Харрис Р. Психология массовых коммуникаций. – СПб.: прайм-ЕВРОЗНАК, 2001.-448с.

УДК 159.9

**ВЧЕННЯ ЧАРЛЬЗА ДАРВІНА ТА ПРОБЛЕМИ
КЛІНІЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ**

Романюк Володимир, кандидат біологічних наук, доцент

Сучасна клінічна психологія як міждисциплінарний практичний і теоретичний напрям активно розвивається із врахуванням вагомих здобутків вітчизняних і зарубіжних наукових шкіл. На сьогодні в межах клінічної психології формуються три основні вектори діяльності – загальна, вікова і сімейна клінічна психологія. Таким чином, клінічна психологія виходить за рамки, насамперед, соматичної клініки (клініки внутрішніх хвороб) та враховує соціальні складові психічної і поведінкової патології особистості. У зв'язку з цим особливої уваги заслуговують проблеми коеволуції природничих і гуманітарних дисциплін у межах клінічної психології з врахуванням онтогенетичних та еволюційних механізмів розвитку особистості.

Основні положення еволюційного вчення були сформульовані у наукових працях Жана Батиста Ламарка, Чарльза Дарвіна, Альфреда Рассела Уоллеса; підтримали і доповнили еволюційне вчення у природничих і психологічних дослідженнях Іван Сеченов, Іван Павлов, Володимир Вагнер, Володимир Ковалевський, Климент Тімірязєв, а також професори Київського університету Володимир Бец, Олександр Ковалевський, Олексій Сєверцов, Іван Шмальгаузен. Проте на сьогодні, згідно резолюції Парламентської Асамблеї Ради Європи від 4 жовтня 2007 р. за № 1580/2007 «Небезпека креаціонізму для освіти» існує загроза щодо підміни науки віруванням, у т.ч. через заперечення еволюції людини і тварин, поширення відповідного образу мислення, який ігнорує європейські наукові і освітянські цінності та знання про природу і людину.

Дарвін Чарльз (12.02.1809 р. – 19.04.1882 р.) – англійський природознавець, засновник еволюційного вчення, основні положення якого сформулював у книгах «Щоденник пошуків» (1839 р.), «Походження видів шляхом природного добору» (1859 р.), «Походження людини і статевий добір» (1871 р.); засновник

порівняльної психології – праці «Про вираження емоцій у людини і тварин» (1872 р.), «Біографічний нарис однієї дитини» (1877 р.); впровадив біографічний метод дослідження особистості – «Спогади про розвиток мого розуму і характеру (автобіографія)» (1876-1881 рр.) і «Щоденник роботи і життя» (1838-1881 рр.). Вітчизняні та зарубіжні науковці вагомими теоретичними і практичними здобутками відмічають 200-річчя з дня народження Чарльза Дарвіна та 150-річчя публікації «Походження видів шляхом природного добору».

Відбувся вагомий вплив наукової творчості Чарльза Дарвіна на вітчизняні і зарубіжні школи психології – фізіологія ВНД, психологія діяльності, біхевіоризм, гештальт-психологія, психоаналіз. Чарльз Дарвін сформулював основні механізми еволюції видів – природний добір, мінливість і спадковість (генетичні аспекти); застосував принципи системного (екологічного) мислення, зруйнував методологічний бар'єр між світом людини і світом тварин, впровадивши у психології об'єктивні методи дослідження, у т.ч. дослідження особливостей психіки і поведінки на тваринах як біологічних моделях. У зв'язку з великим науковим ювілеєм особливої уваги заслуговує відкриття у кінці ХХ – на початку ХХІ століття європейськими науковцями феномену дзеркальних нейронів. в руслі еволюційного вчення як суттєвого складового європейського освітянського і наукового простору.

Дзеркальні нейрони (англ. – mirror neurons, італ. – neuroni specchio) – спеціалізовані нейрони головного мозку, які активізуються як при виконанні певної дії, так і при спостереженні за виконанням даних дій іншими. Дзеркальні нейрони достовірно виявлені у приматів, стверджується їх наявність у людини, а також птахів (дослідження особливостей невербальної і вербальної комунікації людини і тварин). Феномен дзеркальних нейронів реалізується в функціональній системі «головний мозок однієї істоти «читає» головний мозок іншої істоти», у т.ч. як представників одного, так і різних видів. Окремої уваги заслуговують зв'язки дзеркальних нейронів як унікальних функціональних систем головного мозку з особливостями емоційної поведінки людини і тварин. Стверджується, що саме активність дзеркальних нейронів відіграє ключову роль у здатності до емпатії. Феномен дзеркальних нейронів дозволяє пояснити такі явища, як розуміння емоцій і почуттів інших, здатність до співпереживання і співчуття, у т.ч. представників одного і різних видів. Встановлено, що дзеркальні нейрони реагують з різним ступенем активності на дії представників своєї культури та людей іншої національності, а також виховання (культурні, етичні та

Актуальні питання психологічної науки

світоглядні відмінності на рівні дзеркальних нейронів головного мозку).

В історії науки вперше на проблему онтогенезу та філогенезу емоцій звернув увагу великий природознавець та засновник порівняльної (еволюційної) психології Чарльз Дарвін у праці «Про вираження емоцій у людини і тварин». Визначаючи об'єктивні методи досліджень, Чарльз Дарвін виділив у поведінці людини і тварин виразні рухи, у т.ч. особливості міміки як компоненти емоційних реакцій і невербальної комунікації. Чарльз Дарвін сформулював основні механізми еволюції видів, а також визначив особливості інстинктивної поведінки та філогенетичні складові деградації особистості.

Посиленої уваги науковців заслуговують положення про ймовірність морфологічних і функціональних зв'язків дзеркальних нейронів з розладами психіки і поведінки. У 2000 р. відомий нейробіолог і нейрофізіолог Вілейанур С. Рамачандран (Vilayanur S. Ramachandran) допустив, що саме порушення у діяльності дзеркальних нейронів є причиною дитячого аутизму. У психіатричній практиці відомі симптоми ехопраксія (повторення рухів інших) та ехолалія (повторення слів інших), ймовірність виникнення яких пов'язані з порушенням системи контролю (управління) дзеркальних нейронів. Слід відмітити, що симптоми ехопраксії та ехолалії є характерними для шизофренії. На сьогодні вважається, що шизофренія виникає через порушення діяльності префронтальної кори головного мозку (лобові частки півкуль великого мозку).

Таким чином, основні положення наукової спадщини Чарльза Дарвіна на сьогодні можна впроваджувати в руслі загальної та вікової клінічної психології із врахуванням відповідних методологічних та методичних аспектів, а саме:

I. Методологічні аспекти:

- проблеми філогенезу та онтогенезу особистості у нормі і патології,
- проблеми адаптації та дезадаптації особистості в процесі філогенезу та онтогенезу,
- проблеми філогенезу та онтогенезу інтелекту особистості у нормі і патології.

II. Методичні аспекти:

- тварини як біологічні об'єкти психологічних досліджень у нормі і патології (моделювання розладів психіки і поведінки на тваринах),
- проблеми діагностики інстинктивної поведінки у нормі і

патології,

- біографічний метод як складова алгоритмів клінічної бесіди.

Список використаних джерел

1. Биологи: Биографический справочник / Т.П. Бабий, Л.Л. Коханова, Г.Г. Костюк и др.; Отв. ред. Ф.Н. Серков. – К.: Наукова думка, 1984. – 816 с.
2. Вартбург М. Зеркальные нейроны // Знание-сила. – № 3. – 2002.
3. Галлезе В., Риццолатти Д., Фогасси Л. Зеркальная часть мозга // В мире науки. – № 3. – 2007.
4. Дарвин Ч. О выражении эмоций у человека и животных. – СПб.: Питер, 2001. – 384 с., ил. – (Серия «Психология – классика»).
5. Козловский С. Нейроны Зазеркалья // Вокруг света. – № 10. – 2007.
6. Марютина Т.М., Ермолаев О.Ю. Введение в психофизиологию. – М.: Флинта, 2002. – 400 с.
7. Рамачандран В., Оберман Л. Разбитые зеркала: теория аутизма // В мире науки. – № 3. – 2007.
8. Харченко П.Д., Чайченко Г.М. Фізіологія вищої нервової діяльності. – К.: Вища школа, 1977. – 390 с.

УДК 159

КРИТЕРІЙ ПСИХІЧНОГО ЗДОРОВ'Я ОСОБИСТОСТІ УЧНІВ: ФУНКЦІОНАЛЬНІ АСПЕКТИ

Романюк Людмила, здобувач

Керівник: Романюк В.Л., кандидат біологічних наук, доцент

Однією з найбільш гострих медико-біологічних і соціо-гуманітарних проблем в Україні є стан здоров'я учнів. При цьому особливої уваги заслуговують вікові і статеві аспекти психосоціального благополуччя та соціально-психологічної адаптації як вагомих складових психічного здоров'я особистості. психічне здоров'я – важлива характеристика особистості, що відображає особливості її фізичного та соціального розвитку.

На думку директора відділу охорони психічного здоров'я ВООЗ Н. Сарторіуса, психічне здоров'я – це відсутність явних психічних порушень; певний резерв сил людини, завдяки яким вона може подолати неочікувані стреси; стан рівноваги людини з навколишнім середовищем та гармонії у суспільстві. Психічне здоров'я особистості тісно пов'язане із наявністю та збереженням психологічної стійкості.